

Aleš Gačnik

UNESCOVA MEDNARODNA POLETNA ŠOLA ZA MUZEOLOGIJU V BRNU NA ČEŠKEM

Na 23. generalni konferenci UNESCA je bila sprejeta odločitev, da se nekdanji Češkoslovaški republiki zaupa ustanovitev specializiranega izobraževalnega centra, usmerjenega v sistematično izobraževanje v muzeologiji. In tako se leta 1987 v mrežo izobraževalnih centrov in programov vključijo tudi Mednarodna poletna šola za muzeologijo (International Summer School of Museology - ISSOM). Organizacija te mednarodne poletne šole poteka pod okriljem Moravskega muzeja (ustanovljenega leta 1818) in Masarykove univerze (ustanovljene leta 1918) ter ob pomoči Ministrstva za izobraževanje in kulturo Češke republike, Češke komisije za UNESCO, nekaterih nacionalnih komitejev UNESCA, Mednarodne zveze muzejev (ICOM) ter nekaterih muzeoloških inštitutov iz tujine.

Kljub temu, da je zgodovina ISSOM-a relativno mlada, pa tega ne moremo trditi za muzeologijo v Češki republiki na splošno. Tradicija muzeologije in poučevanja le-te se pričenja v obliki lektorata za muzejske zadeve, ki je bil ustanovljen na Univerzi Brno v letu 1921. Leta 1963 pa je že bil ustanovljen Oddelek za muzeologijo, ki od leta 1965 zelo tesno sodeluje z Moravskim muzejem iz Brna. Organizirali so triletni podiplomski študij iz muzeologije za muzejske profesionalce širom nekdanje Češkoslovaške republike. Med rezultate tega sodelovanja lahko uvrstimo tudi periodično muzeološko revijo *Muzeologicke sešity*, ki izhaja od leta 1969. ISSOM tesno sodeluje tudi z Mednarodnim komitejem za muzeologijo (ICOFOM), ki deluje znotraj Mednarodne zveze muzejev (ICOM).

ISSOM je usmerjena predvsem k teoretskim vprašanjem muzeologije in k teoriji "vsakodnevne muzejske prakse". Seveda pa to teoretsko vedenje ni samo sebi namen, saj se želi in mora oplajati v konkretni muzejski in muzeološki realnosti. Muzejski profesionalci v muzejih ponavadi razmišljajo v skladu z metodologijo temeljnih znanstvenih disciplin, pri tem pa pozabljajo v kakšni instituciji so zaposleni. Sodobni muzeji ne potrebujejo le disciplinarnih profesionalcev, temveč tudi osveščene in izobražene muzealce, ki se zavedajo specifičnosti muzeja kot institucije, muzejske razstave kot specifičnega komunikativnega medija, muzealije kot neizčrpljivega vira informacij... Seveda pa se sodobna muzeologija ne ukvarja le z muzeji in muzejskimi predmeti, temveč tudi z nemuzejsko realnostjo. Da je tudi v muzejih potrebno misliti na muzeološki način in ne le v skladu z metodologijo temeljnih znanstvenih disciplin, je ne le koristno, temveč predvsem nujno! Biti etnolog ali kustos-etnolog je navsezadnje velika razlika!

Če v grobem izpostavimo najglobalnejša vprašanja, s katerimi se ukvarja muzeologija in na katere je možno dobiti odgovore na omenjeni mednarodni poletni šoli, potem lahko zapišemo naslednje dileme in vprašanja: kaj je muzeologija?, kaj je zgodovina fenomena muzeja?, kaj je muzejski predmet?, kaj je potencialna informacijska vsebina muzejskih zbirk?, kaj je muzejska prezentacija?, kaj so specifičnosti muzeja kot institucije?, kakšne so perspektive za muzeje (v) prihodnosti?. Itn.

V okviru ISSOM-a, katerega "idejni oče" je nestor evropske muzeologije, prof. dr. Zbynek Z. Stransky, so izdelani trije različni študijski programi, kurzi "A", "B" in "C". Kurz "A" teče kontinuirano od leta 1987, kurz "B" se je pričel leta 1994, kurz "C" pa naj bi stekel v naslednjih letih.

Kurz "A" je povezan s splošno muzeologijo in je tematsko razdeljen na pet kompatibilnih sklopov:

1 - metamuzeologija (koncepti muzeologije, metodološki aparat muzeologije kot znanosti, pozicija muzeologije v sistemu znanosti, njena misija v kontekstu socialne evolucije...);

2 - zgodovinska muzeologija (historična evolucija fenomena muzeja...);

3 - sociomuzeologija (razmerja muzej - družba);

4 - teoretska muzeologija:

- a) teorija muzejske selekcije,
- b) teorija muzejske teauracije,
- c) teorija muzejske prezentacije;

5 - muzeografija / aplikativna muzeologija (metode in tehnike muzejskega dela; management, marketing, razstave, odnosi s publiko, publicistika ...).

Kurz "B" je povezan z zbirkami in je tematsko razdeljen na štiri sklope:

1 - zbiranje (evolucija in motivi kreiranja zbirk, socialni konteksti ipd.);

2 - selekcija:

- a) karakteristike muzejskega predmeta,
- b) identificiranje potencialnega muzejskega predmeta,
- c) primarna dokumentacija;

3 - teauracija:

- a) muzejske zbirke,
- b) determiniranje muzejskih predmetov,
- c) sistematizacija zbirk,
- d) informacijska vsebina zbirk,
- e) zaščita zbirk,
- f) zbirke in njihovo spreminjanje;

4 - prihodnost muzejskih zbirk.

Kurz "C" bo, kot naznanjajo programi, usmerjen k muzejski komunikaciji in edukaciji, temeljil pa bi naj na sedmih sklopih:

1 - pomen komunikacije;

2 - muzejska komunikacija:

- a) muzejska prezentacija,
- b) razlike v muzejskih prezentacijah;

3 - komunikacija "skozi pomen prezentacije":

- a) jeziki muzejske prezentacije,
- b) prezentacijske forme,
- c) prezentacijske tehnike;

4 - kreiranje muzejske razstave;

5 - evalvacija in povratna informacija;

6 - komunikacija brez prezentacije;

7 - prihodnost muzejskega komuniciranja.

Podiplomski kurzi na ISSOM-u temeljijo na predavanjih, seminarjih, delavnicah in strokovnih ekskurzijah. Danes

uživa omenjena šola precejšen ugled, na kar nenazadnje kaže pestra udeležba tako slušateljev kot predavateljev, ki so ugledni muzeologi in muzejski profesionalci iz različnih evropskih držav in Kanade. Mednarodne poletne šole za muzeologijo, kot edine mednarodne šole v Evropi s tovrstnim načinom izobraževanja, ne moremo označiti kot tradicionalni "training course" niti kot tovarno za produkcijo receptov, npr. kako narediti dober muzej... Vsa ta kopica informacij, izhodišč, napotkov ipd. nam služi predvsem kot

orodje v bodočih konfrontacijah naše vsakodnevne muzejske prakse z znanjem, pridobljenim v Brnu.

ISSOM ni pomembna le zaradi pridobivanja novega teoretskega znanja, temveč tudi zaradi možnosti vzpostavljanja profesionalnih in socialnih kontaktov, izmenjave izkušenj in mednarodnega sodelovanja v vseh sferah muzejskega dela.

Maruška Markovčič

OSNOVNOŠOLSKA ETNOLOŠKA RAZISKOVALNA DELAVNICA NA RADIŠAH

(25.3. - 30.3.1994)

Letos spomladi je med 25. in 30. marcem potekala na Radišah v Rožu na Avstrijskem Koroškem osnovnošolska raziskovalna delavnica, ki so jo organizirali Zveza prijateljev mladine Ljubljana Center, Slovenska prosvetna zveza iz Celovca in Slovensko prosvetno društvo Radiše. Na delavnici je sodelovalo deset osnovnošolcev iz osnovnih šol v občini Ljubljana Center in prav toliko otrok iz Radiš. Po terenu so jih vodile študentke etnologije in etnologinji: Irena Destovnik, Damjana Žbontar, Maruška Markovčič, Mojca Ramšak in Milena Kunej. Organizatorji so poskrbeli za nastanitev otrok in mentorice pri družinah, prav tako so nam svetovali, h katerim pripovedovalcem naj gremo. Že pred začetkom delavnice smo na Radišah mentorice naredile sondažno raziskavo in se povezale z nekaterimi domačini. Opozorili so nas na nesoglasja med slovensko in nemško govorečimi prebivalci. S predhodno izbiro pripovedovalcev smo se ognili morebitnim neprijetnim, konfliktnim situacijam, ki bi se lahko pojavile. Že v prvih dneh dela na terenu smo ugotovili, da so domačini dovolj odprti in komunikativni, da naše delo poteka nemoteno, pa tudi njihovo narečje nam ni povzročalo prevelikih preglavic, saj smo imeli v skupinah tudi njihove otroke. Ker sama vasica leži na približno osemsto metrih nadmorske višine in so drugi zaselki - Tuče, Lipice, Verovce, Dvorec, Kozje, Rute (zg. in sp.) posejani po planoti, so nam organizatorji omogočili tudi prevoz do naših sogovornikov.

Pet skupin je na terenu raziskovalo:

a) odraščanje,

v sklopu katerega je bilo delovanje kulturnega društva Radiše, razvoj šolstva in razlike med nekdanj in danes (vodja: študentka etnologije Irena Destovnik)

b) stare pripovedke,

ki so jih razdelili na dva sklopa, in sicer tiste pred drugo svetovno vojno in po njej (vodja: etnologinja Milena Kunej)

c) obrti,

coklarstvo, izdelovanje »šintelnov«, kolarstvo, metlarstvo, šiviljstvo, pletarstvo, kovaštvo, sedlarstvo. Danes jih je živih le še peščica, pa še te le za domačo uporabo. (vodja: etnologinja Mojca Ramšak)

d) znamenja,

popis in opis vseh znamenj, kapelic in križev na Radišah ter dogodki, povezani z njimi. (vodja: študentka etnologije Damjana Žbontar)

e) velikonočne šege,

opis dogajanj v velikonočnem tednu (v tem času smo se namreč mudili na Radišah). Zanimale so nas še vedno žive

šege in navade, pa tudi njih spremembe skozi čas (vodja: študentka etnologije Maruška Markovčič)

Ta delavnica je bila zame neke vrste izziv, saj tokrat nisem hodila po terenu sama, kot to počnem ponavadi, ampak sem imela s seboj skupino treh deklic. Ugotovila sem, da je to čisto nekaj drugega in zahteva veliko več energije in pripravljenosti, kot pa če si sam, ali pa s kolegi študenti. S tem, da imaš skupino, so povezane tudi nekatere težave, ki jih s časom premostiš ali pa tudi ne. Na samem začetku namreč ne veš, kako bi otroke pripravil do tega, da bi sami spraševali. Skoraj vsi, predvsem mlajši, so zadržani in takšni ostanejo do konca. Izredno prijetno in seveda dobrodošlo je, če otroci niso le pridni in tiho sedijo in poslušajo, kaj pripovedovalci govorijo, temveč da so tudi komunikativni, odprti, da jih sama tema zanima in da v pogovoru aktivno sodelujejo. Naša skupina ravno pri temi ni imela najboljših sreč. Res je, da je velikonočni čas povezan z različnim zanimivimi šegami in navadami, zanimiva je tudi razdelitev opravil na posamezne dni velikonočnega tedna. Vendar pa se je pojavila velika težava, in sicer, da so vsi pripovedovalci delali in pripovedovali ene in iste stvari. Področje Radiš in okoliških naselij je tako strnjena celota, da skozi čas pri teh navadah skoraj ni prišlo do sprememb. Tako smo že pri prvi pripovedovalki izvedeli skoraj vse, kar nas je zanimalo, ostali pa so le še ponavljali, kar je povedala že ona.

Seveda sta bili zanimivi dve radiški posebnosti: prata in baklada.

Prva je velikonočna jed, ki jo pripravijo tako, da dajo v svinjski želodec maso iz kruha, jajc, peteršilja in kuhanega suhega mesa ter vse skupaj spečejo.

Druga pa je praznik na veliko soboto. Takrat ljudje nesejo baklje, ki so jih naredili že tedne prej iz brun, ki so jih na vrhu precepili in v razpoke zatakneli lesene smolnate paličice, da bi bolje gorele. Na koncu spreveda jih vržejo na kres in ob ognju zapojejo Alelujo. Tudi pokanje z možnarji je lep dogodek. Vendar pa bi bilo v tem primeru bolje, če bi stvari videli in si s tem ustvarili lastno predstavo, vse skupaj pa bi bilo tudi bolj zanimivo. Tako pa smo o tem le slišali, in sicer povsod, kamor smo prišli. Pojavljale so se manjše razlike, vendar so te (predvidevam) zanimive le za nas mentorje, ne pa za otroke, stare dvanajst, trinajst let, ki jih stvari, če niso zanimive, začnejo kmalu dolgočasiti.

Ob večerih so se vse skupine zbrale zbrale in poročale o svojem delu na terenu. Imela sem občutek, da je otroke različnih skupin zanimalo oziroma skrbelo bolj to, kako bodo napisali in predstavili svoje delo, kot pa tisto, kar so govorili drugi.